

שני מכתבים

מכתב ה

אני שבע רצון מכך שאתה מתמיד בלימודיך ומזניח את כל השאר, שאתה עמל יום-יום להיות טוב יותר. אני ממליץ לך לנהוג כך. אינני בא רק לעודדך. אני מבקש ממך להוסיף לעשות כן. עליי להזהירך שלא תיטה אחר השואפים להיראות לעיני כל במקום לקנות מידה טובה, ושלא תעשה דברים העלולים להבליט אותך במראה ובאורח החיים. תלבושת גסה, שיער פרוע, זקן מוזנח, הפגנת בוז לכלי כסף, דרגש המוטל בקרקע, וכל דבר אחר שתאווך תובעת בדרך פגומה – הימנע מהם. די בציון שמה של הפילוסופיה, גם אם ייעשה בצנעה, כדי שיעורר בוז. מה יעלה בגורלנו אם נתחיל להתרחק מאורח החיים המקובל? עלינו להיבדל מן ההמון בכל דבר ולהידמות לו בחיצוניותנו; בלא טוגה מהודרת, בלא טוגה מטונפת. אין אנו זקוקים לכלי כסף המצופים זהב; אל נחשוב שהיעדר זהב וכסף מציין חיים פשוטים. נחתור לזה, להשיג חיים טובים משל ההמון, ולא חיים המנוגדים לו. אם לא כן נתרחק ממי שאנו רוצים שיקנו מידה טובה. נימנע מהם. ננהג גם כך, שהרי אם יחששו בני ההמון שעליהם לחקות אותנו בכל, לא ירצו לחקות אותנו בדבר.

בראש ובראשונה הפילוסופיה מבטיחה להקנות לשוחריה את רגש השותפות, את האנושיות ואת החברותיות. ריחוקנו יחבל בכל זה. עלינו להשגיח שמא מה שאנו רוצים לרוממו ייראה נלעג ושנוא. סיסמתנו היא 'חיה לפי הטבע'. נגד הטבע הוא להתאכזר לגוף, לסלוד מעינוגים קלים, לתור אחר זוהמה, להשתמש לא רק במאכלים פשוטים אלא במגעילים ומאוסים. כפי שהתאוה למעדנות מעידה על רדיפת מותרות, כך ההימנעות מדברים רגילים ופשוטים מעידה על נפש מעורערת. הפילוסופיה תובעת

מאתנו צניעות, אבל אין פירושה הזנחה. זו הדרך שאני נוטה אליה: לקנות מעלות ולחיות את חיי הציבור. על הכל להוקיר את חיינו וגם להכירם. 'ומה, האם ננהג כמו כל האחרים? האם שום דבר לא יבדיל בינינו לבינם?' לא כן. המעמיק להתבונן יבחין בהבדל הגדול שיש בינינו לבין ההמון. אנו, ולא רהיטינו, ניראה לנכנס לביתנו. רב מעלות הוא מי שמשתמש בכלי חרס כאילו היו עשויים מכסף. לא נופל ממנו מי שמשתמש בכלי כסף כאילו היו כלי חרס. הקושי לשאת בעושר – זה סימנה של נפש נחותה.

אני רוצה לשתף אותך בפריי של היום הזה. מצאתי אותו אצל היקאטו חביבנו. ריסון תאוות בכוחו לרפא פחד. 'תחדל לפחד' הוא אומר 'כשתחדל לקוות'. שאל: האם דברים זרים כאלה קשורים זה לזה? אכן כן, לוקיליוס. לנראים ממינים שונים יש טבע משותף. אזיק אחד לאסיר ולסוהר. השונים זה מזה פוסעים יחד. הפחד עוקב אחרי התקווה. אינני מתפלא על כך. כל אחד מהם נובע מנפש דרוכה, מצפייה חששנית לעתיד. סיבתם הראשית היא שאיננו עסוקים בהווה אלא משלחים את מחשבותינו למרחקים. כך ראיית הנולד – מעלתו הנעלה של המין האנושי – נפגעת. חיות הטרף בורחות מן הסכנה. לאחר בריחתן הן חשות את עצמן בטוחות. אנו מתענים ממה שהיה וממה שעתיד להיות. מעלותינו המרובות מחבלות בנו. הזיכרון מעורר את סבלות הפחד. ראיית הנולד מבשרת עליהם. אין אומלל בהווה לבדו. הייה שלום.

מכתב ו

אני חש, לוקיליוס, שאינני רק משתפר כי אם משתנה. אינני מבטיח, וגם אינני מקווה, שלא נותר בי עוד משהו הראוי לתיקון. יש בקרבי דברים רבים שצריך לכווץ, להמציטם או להבליטם. זה בדיוק סימנה של נפש המשתנה לטובה – היא מבחינה בפגמיה, במה שנעלם ממנה קודם לכן. לא אחת החולי מוליד ברכה אצל מי שהבחין בעצמו בחוליו.

אני משתוקק לספר לך על שינוי פתאומי שהתחולל בקרבי. אוכל אז לבטוח יותר בחברותנו. זו חברות אמת שלא התקווה, לא הפחד ולא האנוכיות יוכלו לנתקה. זו חברות שבגללה נכונים בני אדם למות, ולמענה למות. אני יכול להצביע לך על רבים שלא חסרו חבר אלא חברות. דבר זה לא יכול לקרות כאשר רצון משותף פועם בכמה נפשות ומניעם יחד בתשוקה נעלה. למה לא? בני אדם יודעים אז מתוך עצמם שהכל משותף ביניהם, במיוחד צרותיהם.

אינך תופס מה חשיבותו של כל יום אצלי. 'שלח אלינו' תאמר 'את מה שמצאת מועיל כל כך'. אכן, אני מתאוה להעבירם אלייך. אני שמח ללמוד כדי שאוכל ללמד. שום דבר לא יענג אותי – מעולה ומבורך ככל שיהיה – אם הוא ידוע רק לי. אילו הייתה ניתנת לי החוכמה בתנאי שאחזיק בה בסתר ולא אדבר עליה, הייתי מסרב לקבלה. דבר מהנה אינו טוב אם אין שותף לבעליו.

אשלח אלייך אפוא את הספרים בעצמם. כדי שלא תתייגע רבות בחיפוש אחר מקומות מעניינים, אסמן לך אותם. כך תוכל לפנות במישרין אל הקטעים שאני מצביע עליהם, הנערצים עליי. כמובן, קול חי ואדם קרוב יועיל לך יותר ממילה כתובה. ראשית, מפני שבני אדם סומכים על עיניהם יותר מאשר על אוזניהם. שנית, לאותות הדרך ארוכה; לתבניות – קצרה ויעילה. קלמנטס לא יכול היה לדעת מיהו זנון אילו רק הקשיב להרצאותיו. הוא חדר לחייו, ידע את תוכו, בחן אותו, לראות אם הוא חי לפי תורתו שלו. אפלטון, אריסטו וכל שאר סיעות החכמים קיבלו מאורח חייו של סוקרטס יותר משקיבלו ממילותיו. מטרודורוס, הרמרכוס ופוליאנטוס נעשו

גברים נעלים לא בבית ספרו של אפיקורס אלא בצל קורתו. אני אינני פונה אליך רק לשם טובתך אלא כדי שתיטיב עם אחרים. בכוחנו לעשות רבות זה למען זה.

כעת עלי להרים לך את תרומתי היומית. אומר לך מה נעם לי היום אצל היקאטו. 'אתה שואל' הוא אומר 'במה התקדמתי? נעשיתי ידיד לעצמי'. זו התקדמות גדולה. אדם כזה אינו בודד לעולם. הייה בטוח כי הוא ידיד לכל. הייה שלום.

(מלאטינית: אילריה שטילר-טימור וגדעון כ"ץ)